

Andron, Małgorzata; Markiewicz, Lucyna

Konserwacja barokowej rzeźby św. Jana Nepomucena ze Szczytów-Dzięciołowa

"Biuletyn Konserwatorski Województwa
Podlaskiego", 23, 2017, s. 187-[200]

Zdigitalizowano w ramach projektu pn. Budowa platformy "Podlaskie Czasopisma Regionalne", dofinansowanego z programu „Społeczna odpowiedzialność nauki” Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (umowa SONB/SP/465121/2020).

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Udostępniono do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MAŁGORZATA ANDRON
LUCYNA MARKIEWICZ
Białystok

Konserwacja barokowej rzeźby św. Jana Nepomucena ze Szczytów-Dzięciołowa

W 2016 roku do pracowni konserwatorskiej w Białymstoku trafiła barokowa kamienna rzeźba św. Jana Nepomucena ze Szczytów-Dzięciołowa. Konserwacji poddano również cokół i metalowe ogrodzenie. Rzeźba nigdy wcześniej nie była konserwowana, nosiła jednak ślady „odnawiania”, co wraz z licznymi ubytkami mechanicznymi i destrukcją spowodowaną kilkusetletnią ekspozycją zewnętrzną powodowało, że stan jej określono jako bardzo zły. Prace konserwatorskie zainicjowała i sfinansowała Fundacja im. Walentego Węgierskiego z siedzibą w Szczytach-Nowodworach.

HISTORIA OBIEKTU

Autorstwo rzeźby św. Jana Nepomucena ze Szczytów-Dzięciołowa przypisywano dotychczas Janowi Chryzostomowi Redlerowi, który był jednym z czołowych przedstawicieli warszawskiej szkoły barokowej i przez wiele lat pracował na potrzeby dworu Branickich. Jednak najnowsze badania wskazują na autorstwo jednego z najwybitniejszych przedstawicieli lwowskiej szkoły rzeźby rokokowej Sebastiana Fesingera. Rzeźba miała powstać w 1758 roku (informacja z karty ewidencji zabytku), jednak nie jest znana żadna podstawa źródłowa dla takiego datowania.

Rzeźba najprawdopodobniej trafiła do Szczytów-Dzięciołowa dzięki mecenasowi rodu Węgierskich. W 1756 roku Andrzej Węgierski, koniuszy na białostockim dworze Jana Klemensa Branickiego, zakupił tę wieś od hetmana. W 1768 roku dobra te odziedziczył jego syn, Jan Walenty Węgierski, człowiek o szerokich horyzontach, wykształcony na uniwersytecie w Lipsku, związany z dworem Izabeli Branickiej. W 1785 roku Węgierski ufundował drewnianą cerkiew unicką w Szczy-

tach-Dzięciołowie, które były jego siedzibą. Należy przypuszczać, że około tej daty rzeźba św. Jana Nepomucena została sprowadzona do miejscowości. Warto zwrócić uwagę, że zachowany inwentarz ówczesnego wyposażenia cerkwi informuje o obrazie św. Jana Nepomucena wewnątrz świątyni. Nie wykluczone, że pierwotnie rzeźba mogła być ustawiona w innym miejscu (np. przy nieistniejącym już dworze w Dzięciołowie lub przy moście na rzece Orlance).

Na długą historię związków rzeźby z miejscowością wskazuje również zachowane XVIII-wieczne ogrodzenie metalowe wokół zabytku. Prawdopodobnie po 1839 roku, czyli po likwidacji kościoła grekokatolickiego w Imperium Rosyjskim, doszło do sporu między prawosławnymi mieszkańcami a katolikami przybyłymi z Bielska (?), którzy chcieli zabrać figurę katolickiego świętego. W rezultacie sporu rzeźba pozostała w Szczytach-Dzięciołowie. Według tradycji ustawiona wówczas była na cmentarzu położonym w bezpośrednim sąsiedztwie cerkwi. Z pewnością jednak rzeźba przetrwała czasy zaboru rosyjskiego i nie była przenoszona poza miejscowość.

W latach 30. XX w. rzeźba utraciła prawą dłoń i część przedramienia, co nastąpiło w wyniku uszkodzenia mechanicznego. Od tamtej pory aż do 2016 roku rzeźba była niekompletna. W kolejnych dziesięcioleciach zniszczeniu uległy również: krucyfiks i palma oraz palec lewej dłoni. W ostatnich latach rzeźba straciła również nos.

OPIS INWENTARYZACYJNY I IKONOGRAFIA

Kamienny, wolno stojący monument usytuowany jest na terenie przycerkiewnym, ok. 50 m od muru ogrodzeniowego. Tworzywem figury Świętego jest wapień, postument wykonano zaś z piaskowca, a ogrodzenie ze stopu żelaza poddanego obróbce kowalskiej.

Wysokość obiektu wynosi 385 cm, w tym wysokość postaci to 195 cm.

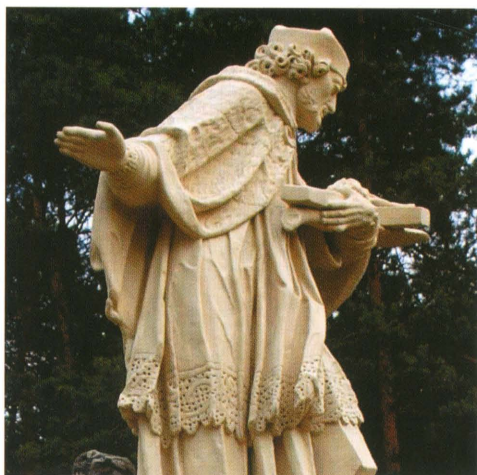
Figura św. Jana zwrócona jest bokiem do drogi okalającej cerkiew i cmentarz, obecnie drogi łączącej wieś Szczyty z drogą do Białowieży i Bielska Podlaskiego. Święty przedstawiony jest w kontrapoście, z głową lekko pochyloną w lewo. Ubrany jest w sutannę zwaną talarą (szeroka suknia bez guzików), komżę rokiętę (charakterystyczne wąskie rękawy wykończone koronką), narzuconą na ramiona almucję (peleryna z gronostajowego futra, z kołnierzem i bez rękawów, wiązana na piersi kokardą). Głowę przykrywa biret z czterema rogami, a pod szyją befka (kołnierzyk w formie dwóch wąskich, sztywnych pasków lnianej tkaniny). Strój uzupełniają trzewiki ze ściętymi noskami. Twarz Świętego pogodna, z małym kędzierzawym zarostem wokół lekko rozchylonych ust. Spod biretu wydobywają się pierścionki włosów.

Nepomucen spogląda na krucyfiks trzymany na lewym przedramieniu. Pod krucyfiksem palma – symbol męczeństwa Świętego. Prawa ręka jest wyciągnięta w geście błogosławieństwa. Posąg stoi na kostce prostopadłościowej (52x46x15 cm), która spoczywa bezpośrednio na gzymsowej płycie zamykającej postument.

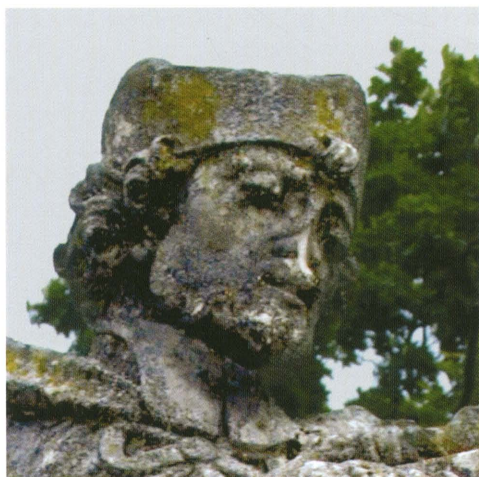
Trzon postumentu ozdobiono z czterech stron płycinami wgłębными, udekorowanymi fakturą tzw. młotkowania, obramienie płycin pokryte jest ryflowaniem wgłębным.

1-4. Rzeźba św. Jana Nepomucena, stan przed konserwacją i po konserwacji. Wszystkie zdjęcia L. Markiewicz.
Statue of St. John of Nepomuk, state prior to and after conservation. All photos: L. Markiewicz.

5-10. Rzeźba św. Jana Nepomucena, stan przed konserwacją i po konserwacji, fragmenty.
Statue of St. John of Nepomuk, state prior to and after conservation, fragments.

11-14. Rzeźba św. Jana Nepomucena, stan przed konserwacją i po konserwacji, fragmenty.
Statue of St. John of Nepomuk, state prior to and after conservation, fragments.

Dopełnieniem kompozycji obiektu jest kute ogrodzenie złożone z czterech ram o wys. 65 cm. Ramy wypełnione są dekoracją wykonaną z płaskownika o różnej grubości, łączonego nitami. W ramie frontowej wmontowana jest bramka. Ramy umocowane są w fundamencie wykonanym z elementów profilowanych. Materiałem, z jakiego wykonano fundament, był piaskowiec.

Przedstawienia św. Jana Nepomucena spotkać można w całej Polsce: na Pomorzu, w Wielkopolsce, Mazowszu czy Małopolsce, jednak najwięcej tego typu rzeźb występuje na terenie Śląska. Ma to związek z bliskim sąsiedztwem tego regionu z Czechami, skąd pochodził. Cześć oddaje mu się na terenie Czech, Niemiec,

Francji (Alzacji), Austrii i Węgier. Jego przedstawienia najczęściej można spotkać przy drogach, mostach, źródłach, w miejscach dawnych przepraw, także przy kościołach. W większości są to rzeźby kamienne (z piaskowca i wapienia), czasem też figury wykonane w drewnie. Postać Świętego i jego życie było także częstym tematem w malarstwie.

Jan Nepomucen urodził się w 1350 roku w czeskim miasteczku Nepomuk koło Pragi. Jego prawdziwe nazwisko brzmiało Johannes Welflin. Był mnichem w klasztorze cystersów w Elbach, z czasem został publicznym notariuszem i klerykiem w Pradze. Od 1377 roku wymieniany jest jako zarządca wikariatu, a po wyświęceniu na księdza w 1380 roku zostaje proboszczem parafii św. Gala w Pradze. Studiuje na Uniwersytecie Praskim oraz w Padwie. W 1389 roku, już jako doktor prawa kościelnego, zostaje mianowany generalnym wikariuszem arcybiskupa Jana z Jenstein.

Św. Jan Nepomucen był spowiednikiem królowej Zofii, żony panującego w Czechach Wacława IV. Ta zaszczytna funkcja okazała się być dla niego zgubna. Jak mówi legenda, zazdrosny król usiłował wydobyć od spowiednika, z jakich grzechów spowiada się jego żona. Wierny przysiędze tajemnicy spowiedzi mimo tortur nie zdradził grzechów królowej. Nocą z 20 na 21 marca 1393 roku, z rozkazu króla oprawcy zrzucili Jana Nepomucena z mostu Karola do Wełtawy. Wówczas to na wodzie, dookoła głowy Świętego miały pojawić się znaki niebiańskie w postaci pięciu gwiazd tworzących świetlistą aureolę. Wyłowione zwłoki pochowano w katedrze św. Wita w Pradze na Hradczanach. Poza legendą wyjaśniającą okoliczności śmierci Świętego, literatura podaje także, że przyczyną zgładzenia Jana Nepomucena mógł być spór między królem a arcybiskupem, którego wikariusz był bliskim współpracownikiem.

Śmierć Jana Nepomucena wywołała wśród ludzi ogromne oburzenie, zaczęto darzyć go czcią, co zapoczątkowało późniejszy rozwój jego kultu. Popularność męczennika doprowadziła do zaliczenia go w poczet świętych. Papież Benedykt XIII dokonał kanonizacji 9 marca 1729 roku.

W 1683 roku na moście Karola ustawiono pierwszy wizerunek Jana Nepomucena. Ta pierwsza rzeźbiarska wersja przedstawia postać stojącą w lekkim kontrapoście, ubraną w sutannę, ramię i mantolet, na głowie ma biret. Święty trzyma przed sobą w ramionach krucyfiks i palmę męczeńską, głowę zdobi aureola z pięciu gwiazd.

Od tego czasu św. Jan Nepomucen przedstawiany jest w charakterystycznym stroju. Najczęściej jest ubrany w czarną sutannę lub talar, białą komżę obszytą pasmem koronki oraz ramię. Są to charakterystyczne elementy ubioru członka kapituły i kanonika katedralnego. Święty nosi również wysoki kołnierz, zwany kapłańskim bądź rzymskim, lub befką. Głowę zdobi kapłański biret. W wielu przedstawieniach głowę Świętego, zgodnie z legendą, okala aureola z pięciu gwiazd. Liczba gwiazd może być różna – od trzech do dziesięciu.

Do atrybutów Świętego należy krzyż odpustowy oraz palma męczeńska. Na palmie zwykle spoczywa krucyfiks, spod którego wychylają się liście i łodyga. Na niektórych wizerunkach św. Jan Nepomucen trzyma w jednej ręce krucyfiks, a w drugiej palmę. Zdarzają się też przedstawienia w pozie misjonarsko-jezuickiej, na których Święty wznosi krucyfiks wysoko nad głową.

Zwykle Święty adoruje spojrzeniem trzymany na ręce krucyfiks, zdarza się, że jego wzrok skierowany jest przed siebie lub na widza. Rzadkim atrybutem jest

15. Cokół rzeźby przed konserwacją.
Plinth of the statue prior to conservation.

16. Nowy cokół po rekonstrukcji.
New plinth after conservation.

książka, klucz lub stuła, charakteryzujące Świętego jako teologa i uczonego. Pierwszy z nich nawiązuje do faktu uwięzienia, drugi zaś do funkcji spowiednika. Jego atrybutami mogą być także: zapieczętowany list, zamknięta kłódka lub język. Z czasem niektórzy twórcy zaczęli przekształcać figurę Świętego w mniej lub bardziej rozbudowane rzeźby. Na cokółach umieszczano płaskorzeźby ze scenami życia i męczeńskiej śmierci Jana Nepomucena oraz napisy, herby fundatorów, daty powstania i ewentualnych renowacji.

Lokalizacja większości przedstawień rzeźbiarskich wynika z przypisywanych mu funkcji patronackich. Ponieważ zginął utopiony w rzece, związany jest z żywiołem wody i obwoływany patronem miejsc i ludzi związanych z wodą (marynarzy, rybaków itp.). Jego figury można spotkać przy mostach, brodach lub innego rodzaju przeprawach przez rzeki. Mniej znana jest jego rola jako opiekuna studni i źródeł. Święty czczony bywa także jako patron dobrej sławy, opiekun w godzinie śmierci oraz chroniący kupców i podróżnych.

STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Rzeźba św. Jana Nepomucena ze względu na swoją lokalizację narażona jest na bezpośrednie oddziaływanie czynników atmosferycznych: opadów, wahań temperatury i zanieczyszczeń powietrza.

Stan zachowania rzeźby św. Jana Nepomucena można było określić jako bardzo zły. Dotyczy to zarówno figury Świętego, cokołu, jak i kutego ogrodzenia.

Rzeźba wykazywała oznaki dezintegracji powierzchniowej, szczególnie nasilonej w miejscach pokrytych porostami, które pokrywały prawie całą odsłoniętą powierzchnię. Nie występowały jedynie w miejscach bezpośrednio osłoniętych przed działaniem czynników atmosferycznych. Brak mikroflory w tych miejscach był również wynikiem pozostałości farby wapiennej w zagłębieniach rzeźby.

Na powierzchni rzeźby widoczne były przemaalowania: pierwotne farbą wapienną i późniejsze mleczkiem cementowym. To drugie przemaalowanie musiało nastąpić niedawno (może w latach 60. XX w.), ponieważ tą substancją zostały pokryte wszystkie ubytki figury, np. miejsce po utraconym nosie czy miejsce po odbitej dłoni prawej ręki.

W figurze występowała znaczna ilość ubytków mechanicznych, mających charakter obtłuczeń wystających elementów. Poczynając od biretu, gdzie brakowało jednego z rogów, następnie brakujący nos z częścią policzka, krawędź befy pod szyją, przy pelerynie brak trzech frędzli, w lewej ręce podtrzymującej krucyfiks brak palca wskazującego, przy prawej ręce brak dłoni wraz z mankietem i częścią komży, brak dolnej części koronki komży, duża ilość ubytków wypukłych fałd wystających z szat, brak górnej części krucyfiksu z palmą oraz lewej ręki Chrystusa.

Jeśli chodzi o stan zachowania postumentu, to można go było określić jako bardzo zły. Dezintegracja granularna piaskowca była widoczna na niemal całej powierzchni kamienia. Rozwarstwienia kamienia występowały zarówno na gzymsie płyty wieńczącej, jak i na oddzielającej postument zasadniczy od podstawy. Ze względu na fakt, że piaskowiec stanowi tylko okładzinę postumentu, dezintegracja piaskowca była całkowita. Pionowe płyty pod wpływem działania wody wygięły się w środkowej części, co spowodowało poszerzenie się szczelin między płytami, a w konsekwencji swobodne wnikanie wody opadowej i wypłukiwanie zaprawy wapiennej z wnętrza cokołu. Przy jego dolnej części, tam gdzie wewnątrz wypełnione zostało cegłą, woda stworzyła głębokie wnęki.

Przyczyny opisanych zniszczeń można podzielić na wynikające z naturalnych procesów starzenia się kamienia i będące efektem działań ludzkich. Do pierwszej grupy należy zaliczyć oddziaływanie czynników środowiska atmosferycznego. Osłabienie powierzchni piaskowca spowodowane jest ciągłym wymywaniem z niej przez wody opadowe składników skałotwórczych. W przypadku wapieni zjawisko to jest spotęgowane przez fakt, że węglan wapnia rozpuszcza się częściowo w wodzie. Przy przemienным nawilżaniu i wysychaniu kamienia, co w warunkach ekspozycji zewnętrznej jest rzeczą naturalną, rozpuszczony węglan wapnia jest albo spłukiwany lub też wytrąca się na kamieniu w formie bezpostaciowego osadu, co w efekcie prowadzi do zniekształcenia pierwotnej powierzchni. Pokrycie powierzchni rzeźby szczelną warstwą mleczka cementowego, mające prawdopodobnie zakryć szpecące ciemne nawarstwienia, wpłynęło destrukcyjnie na kamień – szczelna, mocniejsza od wapienia warstwa cementu, a jednocześnie źródło zasolenia, odrywało powierzchniowe,

drobno rozrzeźbione partie zabytku. Obecność kolonii porostów i mchów na powierzchni kamienia objawia się w niekorzystny sposób z kilku powodów. Wydzielany przez nie kwas humusowy wywołuje rozkład węglanu wapnia, co skutkuje dezintegracją powierzchni. W przypadku piaskowca oddziaływanie mchów jest mechaniczne. Drobnne korzonki wrastające w szczeliny powodują powstawanie pęknięć, przez co osłabiają integralność powierzchni. Roślinność, tworząc zwarte powłoki na kamieniu, sprzyja utrzymaniu się stałego zawilgocenia. Zwiększa to zagrożenie destrukcyjnym działaniem mrozu. Budowa postumentu, jak i dobór materiału, z jakiego został wykonany, spowodowały kompletną dezintegrację kamienia i konieczność wymiany na nowe elementy.

Drugą grupę zniszczeń stanowiły urazy mechaniczne. Burzliwa historia rzeźby wskazuje na pochodzenie otłuczeń i ubytków. Dotyczy to szczególnie elementów najbardziej odstających od bryły rzeźby, tj. prawej dłoni oraz zewnętrznej części krucyfiksu z palmą.

PRZEBIEG PRAC KONSERWATORSKICH

Prace rozpoczęto od oczyszczenia terenu wokół pomnika. Następnym etapem był demontaż figury, cokołu oraz ogrodzenia i przetransportowanie do pracowni.

Po przewiezieniu figury zdemonowano trzpień żeliwny z jej podstawy. Trzpień zamontowany był za pomocą ołowiu wypełniającego przestrzeń między kamieniem a żeliwem. Usunięto go, podgrzewając ołów do stanu plastycznego, delikatnie, by nie naruszyć struktury kamienia. Po usunięciu trzpienia gniazdo oczyszczono i przygotowano do nowego montażu.

17-18. Ogrodzenie przed i po konserwacji.
Fencing prior to and after conservation.

19. Rzeźba św. Jana Nepomucena, stan przed konserwacją. Statue of St. John of Nepomuk, state prior to conservation.

20. Rzeźba św. Jana Nepomucena, stan po konserwacji. Statue of St. John of Nepomuk, state after conservation.

Rzeźbę ustawiono na platformie umożliwiającej przesuwanie i obrót figury i przystąpiono do wstępnego oczyszczenia powierzchni, w wyniku którego odsłoniły się warstwy przemaalowań dokonanych podczas poprzednich napraw: wapienna, niemal całkowicie zmyta przez wodę pozostająca jedynie w miejscach osłoniętych od deszczu, i cementowa pokrywająca 50% powierzchni figury.

Kolejną czynnością, do jakiej przystąpiono, było umycie powierzchni strumieniem wody pod ciśnieniem. Czynność tę wykonano bardzo ostrożnie ze względu na silnie osłabioną strukturę kamienia. Odsłoniła ona powierzchnię wolną od kolonii mchów, farby wapiennej i częściowo od powłoki cementowej.

Po umyciu i osuszeniu powierzchnię nasączono preparatem bakteriobójczym i grzybobójczym. Dla lepszego działania preparatu powierzchnię szczelnie zasłonięto folią i pozostawiono na dwie doby.

Kolejną czynnością było jak najpełniejsze odsłonięcie powierzchni kamienia wolnej od powłoki cementowej. Ze względu na bardzo słaby stan powierzchni kamienia odstąpiliśmy od stosowania preparatów zawierających kwasy, by nie pogłębiać destrukcji. Głównym mechanizmem czyszczącym stały się szczotki, skalpele wspomagane elektronarzędziami. Po usunięciu ok. 80% przemaalowań cementowych przystąpiono do wzmocnienia strukturalnego. Impregnat nakładano, nasączając powierzchnię kamienia w miejscach o widocznej destrukcji do momentu chłonności, szczególnie zwracano uwagę na powierzchnie przeznaczone do uzupełniania.

Po sprawdzeniu trwałości strukturalnej kamienia przystąpiono do uzupełniania ubytków. Drobne ubytki uzupełniano kitami mineralnymi, duże uzupełnienia (dłoi, szaty, część krucyfiksu z palmą) wykonano z kamienia pińczowskiego, identycznego w kolorze i strukturze z figurą. Zarówno dłoi, jak i część krucyfiksu wykonano najpierw w masie modelującej, aby lepiej uchwycić proporcje odtwarzanego elementu. Następnie na podstawie wykonanego modelu wykuto brakujące części rzeźby. Ubytki szat uzupełniono większymi klinami, dokuwanymi do otoczenia.

Po uzupełnieniu ubytków wrócono do doczyszczczenia powierzchni już ze wzmocnionego kamienia (dotyczy to głównie wierzchniego okrycia postaci). Miejsca, w których pozostała zaprawa cementowa, doczyszczano mechanicznie.

Kolejnym etapem była hydrofobizacja.

Ostatnią czynnością przy figurze przed ustawieniem jej na cokole była unifikacja kolorystyczna, która jest równocześnie dodatkowym zabezpieczeniem przed destrukcyjnym działaniem czynników atmosferycznych.

Równocześnie z konserwacją figury przystąpiono do przygotowania fundamentu pod postument figury. Usunięto wierzchnią warstwę gleby, wydobywając resztki fundamentu ogrodzenia i wytyczając miejsce ułożenia nowego fundamentu. Usunięto cegły pozostawione po demontażu cokołu i wylano stopę fundamentową pod nowy cokół. Równocześnie wytrasowano miejsca pod fundament ogrodzenia, utwardzono i wypoziomowano podłoże przy pomocy suchej zaprawy betonowej.

Ze względu na bardzo zły stan cokołu, który jest elementem nośnym figury, zdecydowano zastąpić zwietrzałe płyty wypełnione zaprawą wapienną litym kamieniem, odtwarzając kształt i dekorację oryginału.

Kolejną czynnością było zestawienie poszczególnych części pomnika na przygotowanej stopie. Wykonywano ją etapami ze względu na spoiwo łączące poszczególne elementy cokołu i warunki atmosferyczne panujące w listopadzie, kiedy należało poczekać na temperaturę powyżej 5°C przez całą dobę.

Po ustawieniu i ustabilizowaniu cokołu zamontowano trzpień pod figurę Świętego. Tu również wykorzystano stary oryginalny trzpień. Zabezpieczono jedynie jego powierzchnię antykorozyjnie. Kolejną czynnością było ustawienie figury Nepomucena na cokole z równoczesnym wypełnieniem przestrzeni między figurą a cokołem masą klejową.

Kute ogrodzenie zdemontowano i wraz z figurą i cokołem przewieziono do pracowni. Po wstępnym oczyszczeniu wyprostowano poszczególne elementy. Wymieniono także elementy konstrukcyjne ramek oraz uzupełniono elementy dekoracyjne (m.in. dwanaście kółek i siedem esownic). Wykonano jedno przesło brakujące z bramką zamykającą ogrodzenie. Przy rekonstrukcji starano się zachować technologię pierwowzoru, czyli łączenie przy pomocy nitów.

Kolejną czynnością było umycie i usunięcie z powierzchni metalu mchów, luźnych nawarstwień rdzy zalegających na powierzchni metalu. Wykonano to przy pomocy myjki ciśnieniowej wspomaganej piaskowaniem. Po doczyszczeniu miejsc niedostępnych dla piaskarki, przystąpiono do neutralizacji pozostałości rdzy przez zastosowanie preparatu na bazie kwasu fosforowego. Preparat nakładano pędzlem na skorodowaną powierzchnię. Po dokładnym oczyszczeniu powierzchnię zabezpieczono powłokami farby, aby zapobiec tworzeniu się warstwy tlenku żelaza. Położono trzy warstwy farby: pierwsza warstwa podkładowa, druga kryjąca i trzecia z dodatkiem grafitu, aby uzyskać lepszy efekt wizualny.

Fundament pod ogrodzenie wykonano z białego cementu z dodatkiem wypełniacza kwarcowego. Wykonano go metodą odlewów z modeli wykonanych na podstawie świadków pozostałych po starym ogrodzeniu. Poszczególne elementy ustabilizowano spinkami metalowymi (na wzór pierwotnego fundamentu).

Przebieg i efekty prac konserwatorsko-restauratorskich zarejestrowano na fotografiach.

CONSERVATION OF A BAROQUE STATUE OF ST. JOHN OF NEPOMUK FROM SZCZYTÓW-DZIECIOŁÓWO

The year 2016 marked the conservation of a Baroque stone statue of St. John of Nepomuk, situated at a slight distance from a Russian Orthodox (formerly: Uniate) church in Szczyty-Dzięciołowo. The author of the sculpture has not been identified, and mention is made of Sebastian Fesinger, an outstanding representative of the Lvov school, and of the year 1758 as the time of the statue's execution, although so far no evidence has been presented.

The statue was executed in limestone and its pedestal – in sandstone; it is 385 cm tall, with the height of the figure totalling 195 cm. St. John of Nepomuk is portrayed looking at a crucifix held on his left shoulder, with a palm – a symbol of the saint's martyrdom – underneath. The right hand is raised in the gesture of a blessing. The saint is dressed traditionally, just as in the case of all his likenesses.

The state of the monument's preservation has been described as extremely unsatisfactory; this holds true both for the figure and the pedestal. The damaged surface is covered with lichen, exposed to the impact of weather conditions, and affected by being whitewashed and overpainted with cement grout. In many places the figure

is chipped: the right hand with a cuff and part of the surplice are missing, as is the upper part of the crucifix with a palm, the left hand holding the crucifix, and many other elements. The preservation of the pedestal was estimated as equally imperfect, and for this reason it was decided to replace the weathered slabs by means of solid stone, so as to recreate the shape and decorations of the original. The old pivot was installed under the figure of St. John of Nepomuk, in this way protecting its surface against corrosion. The wrought iron fence from the time of the statue's origin was transferred to a workshop, where it was cleaned and particular elements were straightened. A single missing span with a gate closing the fence was produced. The metal fence was washed and sanded, thus removing all moss and layers of rust. A descaler based on phosphoric acid was applied to neutralize remnants of rust, and the fence was then protected by three layers of paint. A white cement fence foundation with an addition of a quartz filler was made.

The course of the conservation and its effects were registered by taking photographs.